

HOL ÉS MILYEN NÉVEN KERESENDŐ A „MOLNÁR ALBERT ÉNEKÉ”-NEK LEÍRÓJA?

A Szilágyi Istvántól először közölt régi keletű románcot¹ részletesen Tolnai Gábor vette bírálat alá,² nagyon helyesen megállapítva, hogy annak másolója, avagy talán éppen szerzője K. Vásárhelyi Jancsó György, aki 1687-ben született Kézdivásárhelyen, azután 1713-ban papi pályára ment. 1743-ban szilágybagosi református pap, majd 1745. május 7-én S.-Ujlakon lekipásztor, 1745. december 9-én is itt van, s ekkor jegyezte le a „Molnár Albert éneké”-t.³

E derék pap eredete után nyomozva, az egyidejű anyakönyvek hiányában annál kevésbé tudunk biztos nyomra akadni, mivel Kézdivásárhelyen számtalan Jancsó család volt és van még ma is, annyi azonban bizonyosnak tartható, hogy iskolába odahaza kezdett járni, azután pedig lehetséges ugyan, hogy Székelyudvarhelyen, de még valószínűbb, hogy Nagyenyeden folytatta és fejezte be tanulását, mivel se a kolozsvári, se a debreceni iskola törvényeit aláírt alumnusok könyvében neve nem fordul elő. De erdélyi iskolázása mellett bizonyít az is, hogy az a gyűjtéletes kötet, amelyben ez az ének is megmaradt, több erdélyi vonatkozású feljegyzést is tartalmaz, köztük az 1573-ban elhunyt⁴ Bocskai Gábor, a fejedelem testvérbátyja egeresi sírkövének feliratát is.

Ismeretes helyzet, hogy századokkal ezelőtt különösen a deákos tanultságú férfiakat a legritkább esetben nevezték családnévükön, ellenben származási nevüket használták: ezért Jancsót is inkább Vásárhelyi vezetékneven kell nyomoznunk. Most már ezt véve tekintetbe, ha utánanéznünk az erdélyi református egyházközségeknek közel egy századdal ezelőtt szerkesztett s éppen ezért — bizony — eléggé hiányos történetének, ebben mégiscsak bukkanunk valamelyes nyomra. Mindenekelőtt Szilágypercseken községnél találjuk, hogy „Papjai voltak: 1. Füszeri István 1688-ban; 2. Váralyai Márton 1713-ban; 3. Vásárhelyi György 1743-ban. Ezen három első papról csak annyit tudhatni, hogy itten paposkodott, de hogy mely időtől meddig, az meg nem határozható”.⁵ A történetet író megállapításával szemben a szilágybagosi egyházközség papjainak felsorolásánál azt látjuk,

¹ Új Magyar Múzeum. 1853. (I. köt.) 569—73.

² Tolnai Gábor: Évek — századok. Bp., 1958. 111—131. és 296—300.

³ I. h. 122.

⁴ Szerző: Bocskai Gábor egeresi síremléke és mestere. Kolozsvár, 1947.

⁵ Névkönyv az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház számára. 1876, 36.

hogy a fentebb megnevezett Váraljai itt 1709-től 1713-ig szolgált, innen pedig a perecseni egyház vitte el,⁶ ezért tehát Vásárhelyi itteni lelkipásztoroskodását nem illeszthetjük bele az iskolából történt közvetlen kibúcsúzása idejébe. Ellenben ugyancsak Bagoson 1743-tól 1745-ig azzal a megjegyzéssel találjuk Vásárhelyi Györgyöt, hogy „innen átment az újlaki egyházba”.⁷ Ez az Újlak pedig nem a Szatmár megyei Sárközüjlak, amely Bagostól kb. 100 km távolságra fekszik, hanem a Kraszna folyó feletti fennsíkon csupán csak 14 kilométernyire elterülő Somlyóújlak, avagy régi nevén Sutakújlak a valóban buzgó patrónus Rhédei család tulajdonát képezett kisközség volt. Igaz, hogy az itteni papok neve az 1773. esztendő előtti időből nem ismeretes,⁸ ellenben 1833—1845. években volt egy hasonlóképpen Vásárhelyi György nevezetű papja, aki az előbbinek akár unokája is lehetett.

Mindezek előrebocsátása után meg kell jegyezni, hogy az első Vásárhelyi György aligha volt külsőországokat járt teológus, minthogy állomáshelyei csak kisebb egyházközségek valának, s míg a jelesebb eklézsiák csak az akadémiákat végzett diákokat illették meg, addig a hazai tanultságúnak a falusi, inkább kisebb, mint nagyobb egyházközségek jutottak.

Végezetül még arról is be kell számolnom, hogy ennek a kéziratnak — Szilágyi István szerint — utolsó magánbirtokosa a feljegyzés szerint: „Suis annumerat Josephus Komáromi 1747. Claud. Trans.”, aki eredetire nézve állítólag székely; tanult Kolozsvárt, majd szigeti lakos.⁹ Nevét a kolozsvári kollégiumban csakugyan meg is találtam, mégpedig mint 1745-ben temetési eulogiumra verset szerző alumnus deákét.¹⁰ Ezután egy-két év múlva kollégiumi diák-assessornak is megválasztották. Az intézetből történt kibúcsúzása után Szilágyisomlyóra vitetett rektornak, azután pedig valahol pappá lett.¹¹ Lehetséges tehát, hogy e könyv 1750 táján mint somlyai rektornak került a tulajdonába. Feltételezem, hogy Vásárhelyi e tájban, mint jó hatvanéves ember, meghalván, Komáromi a szomszédos faluban lakó örökösöktől vásárolta meg e becses kéziratgyűjteményt.

A fenti sorokat csak útmutatónak szántam e sok értékes írást tartalmazó kötet összeírójának tüzetesebb felkutatása céljából. Sőt azt is megjegyzem: nem tartom lehetetlennek, hogy egyik-másik írást — mint a Rhédeiek papja — a földesúri család könyvtárából másolta ki Vásárhelyi.

⁶ I. h. 8.

⁷ I. h. 8.

⁸ I. h. 42—44.

⁹ Új M. Múz. 1853, 573.

¹⁰ Szerző: A kolozsvári Farkas utcai templomban és kollégiumban őrzött egylevelű kárták jegyzéke. (E kötetben.)

¹¹ Nomina studiosorum collegii Claudiaci. 38. (1935-ben a kollégium levéltárában őriztem.)